

Спеціалізованій вченій раді Д 26.055.01
Київського національного торговельно-
економічного університету

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

*на дисертаційну роботу та автографат
Ситник Ганни Вікторівни*

*на тему «Фінансове планування на підприємствах торгівлі», подану на
здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)*

Актуальність теми дослідження. Забезпечення сталого розвитку національної економіки в сучасних умовах потребує реформування та системних перетворень підходів до управління як на макро-, так і на мікрорівні. Саме ефективна діяльність підприємств різних видів економічної діяльності, як первинних ланок економіки, забезпечує необхідний рівень соціально-економічного розвитку держави.

Особливістю економічного розвитку України останніх років є посилення ролі торгівлі у формуванні валової доданої вартості, формуванні дохідної частини державного бюджету. Тому підвищення ефективності функціонування та покращання фінансового стану підприємств торгівлі забезпечуватиме позитивний вплив на розвиток національної економіки. З огляду на це, вдосконалення системи управління на підприємствах торгівлі відповідно до сучасних умов господарювання, запровадження інноваційних управлінських інструментів є необхідною умовою забезпечення їх конкурентоспроможності та ефективності, формування позитивної динаміки економічного розвитку держави.

Важливе місце серед функцій управління безумовно посідає фінансове планування, в межах якого обґрунтуються управлінські рішення щодо майбутнього розвитку підприємства та його фінансового забезпечення, а вдосконалення підходів та інструментів такого планування сприятиме стабілізації фінансового стану торгівлі.

Традиційні підходи до фінансового планування, які досить широко висвітлені в літературі не завжди дозволяють розв'язувати складний комплекс фінансових проблем у сучасних умовах і потребують розвитку та вдосконалення, що обумовлює актуальність обраного напряму дослідження.

Зв'язок роботи з державними чи галузевими науковими програмами, планами, темами, пріоритетними напрямками розвитку науки й техніки. Дисертація виконана у відповідності до тематики науково-дослідних робіт Київського національного торговельно-економічного університету: «Фінансове планування на підприємствах торгівлі» (№ держреєстрації 0113U000524).

Ступінь обґрунтованості сформульованих у дисертації наукових положень, висновків та рекомендацій. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, є обґрунтованими, достовірними та логічними.

У дисертації чітко визначено головну мету дослідження, яка полягає у формуванні теоретичних, методологічних зasad та практичних рекомендацій щодо удосконалення фінансового планування на підприємствах торгівлі. Відповідно були поставлені складні завдання науково-теоретичного, методологічного та прикладного характеру. Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи дає підстави констатувати, що автору вдалося вирішити основні завдання та досягти поставленої мети.

Основні положення дисертації ґрунтуються на сучасних теоріях, наукових методах, системному аналізі, вивірених методичних підходах. Крім того, наукові положення підтвердженні вітчизняним досвідом управління підприємствами торгівлі.

На основі дослідження розвитку концептуальних підходів до фінансового планування запропоновано авторське бачення періодизації генезису теорії фінансового планування, чинників, що його обумовлювали та компоненти теоретичної бази. Грунтовне дослідження розвитку теорії фінансового планування, його особливостей на сучасному етапі дозволило уточнити сутність поняття «фінансове планування» (с.49) та розвинути систему принципів його здійснення відповідно до сучасних запитів теорії та практики управління (с.55-58).

Узагальнюючи позиції і погляди вчених, автор сформулював обґрунтований з наукової точки зору підхід до класифікації видів фінансового планування (с. 65-68), суттєво розширивши перелік класифікаційних ознак та відповідних їм видів фінансового планування.

Науково обґрунтованим слід визнати підхід до розробки концепції процесно-орієнтованого фінансового планування на підприємстві торгівлі, яке орієнтується на раціоналізацію розподілу і використання фінансових ресурсів шляхом вдосконалення бізнес-процесів (с. 118). На основі системного підходу надано характеристику окремих елементів системи фінансового планування: підсистем, мету, завдання, принципи, об'єкти, суб'єкти (с.109-116), визначено зміст його основних етапів в межах усвідомлення його як циклічного нелінійного процесу (с.144-145), що створює основу для вдосконалення підходів до його організації в практичній площині.

В роботі одержали подальший розвиток теоретичні основи ціле визначення на підприємстві. Автором здійснено глибоке дослідження еволюції концепцій цільової функції та сформульовано підхід до її визначення на ґрунті

15.04.2014), Броварської філії ТОВ «Вітязь Алко Груп» (довідка № 107/14 від 7.10.2014), ТОВ «ДЕПС Україна» (довідка № 963/10-2014 від 30.05.2014), ТОВ «ВКФ «Борей Груп» (довідка № 14-02/2014 від 14.02.2014), ПП «Активбуд» (довідка № 19/06 від 19.06.2014), використовуються департаментом фінансової політики секретаріату Кабінету Міністрів України, (довідка № 30/34-15 від 30.01.2015), застосовуються у консультаційній діяльності Спілки підприємців малих, середніх і приватизованих підприємств України (довідка № 401 від 16.12.2014).

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес Київського національного торговельно-економічного університету (довідка № 247/20 від 03.02.2015) та використовуються при викладанні дисциплін «Управління фінансами підприємств і об'єднань», «Фінансовий менеджмент».

Повнота висвітлення основних результатів дослідження в публікаціях. За темою дисертації опубліковано 73 наукових публікації, у тому числі: одна одноосібна монографія, підрозділи у двох колективних монографіях, 25 статей у фахових виданнях, у т.ч. 9 – у закордонних виданнях та виданнях, що включені до наукометричних баз, 6 статей в інших виданнях, 39 тез доповідей.

Публікації повною мірою розкривають структуру та зміст основних положень, рекомендацій та висновків дисертаційної роботи.

Основні результати дослідження оприлюднені до захисту дисертації, публікації розкривають зміст представленої дисертації і свідчать про самостійність одержаних результатів наукового дослідження.

Стиль та мова викладення результатів дослідження. Дисертаційна робота характеризується науковим стилем викладення. Розділи та підрозділи дослідження подано у логічному зв'язку та послідовності. Одержані результати достатньо обґрунтовані та аргументовані. За змістом проведених досліджень робота відповідає спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації.

Автореферат за своїм змістом відповідає основним положенням та висновкам, наведеним в дисертаційній роботі, відображає структуру та логіку викладеного в ній матеріалу.

Дискусійні питання та основні зауваження. Позитивно оцінюючи рівень дисертаційної роботи, її теоретичне та практичне значення, відзначаємо наявність певних недоліків і дискусійних положень:

1. На основі детального вивчення видів бізнес-процесів підприємств торгівлі, концептуальних підходів до бізнес-моделювання, дисертант пропонує достатньо обґрунтовану бізнес-модель підприємства торгівлі (с.135-137; дод. В1, В2). Проте в ній не знаходять відображення процеси виробництва власної продукції, виробництва товарів під власними

марками, що наразі активно розвивається у торгівлі і потребує відображення у процесах планування.

2. Пропонуючи модель тактичного фінансового аналізу, який задовольняє потреби поточного та оперативного фінансового планування, автор детально характеризує його у тій частині, що відповідає поточному фінансовому плануванню (с.173-175), приділяючи, на наш погляд, мало уваги аналітичним процедурам, що відповідають оперативному рівню фінансового планування. Деталізація зазначених аспектів надала б більшої завершеності пропозиціям автора щодо реалізації фінансового аналізу як вихідного етапу фінансового планування.
3. Важливим практичним здобутком роботи є пропозиції автора щодо рекомендованого переліку фінансових планів різного рівня для підприємств торгівлі різних розмірів. Проте, рекомендовану форму стратегічної карти фінансових цілей представлено лише для великих підприємств торгівлі (с. 303). На наш погляд, її орієнтовні форми для середніх та малих підприємств торгівлі підвищили б практичну цінність роботи.
4. Позитивно оцінюючи пропозиції автора щодо вдосконалення методологічних засад та методичних підходів до оцінювання якості фінансових планів, що сформульовані у параграфі 7.3, слід зазначити, що обґрунтування декількох методик оцінювання (у т.ч. із застосуванням математичного апарату) та їх диференціація за рівнем складності для застосування на підприємствах торгівлі різного розміру значно б «посилило» дослідження.
5. Дисертантом пропонується до застосування цільове кайзен-бюджетування, виокремлюються його особливості та переваги (с. 337-344). Проте, автор не розкриває змісту процесу такого бюджетування.
6. При визначенні принципів формування інформаційного забезпечення фінансового планування автором зазначається необхідність забезпечення ідентифікації показника чистого прибутку до відшкодування фінансових витрат (NOPAT) (с. 430, с.435). Доречним було б, на нашу думку, визначити та продемонструвати алгоритм корегування фінансових показників для можливості вимірювання NOPAT.
7. Ілюстративний матеріал, що подано у додатках Б та В3 має характер авторської розробки і більш доречним виглядав би за текстом дисертації.

Приведені зауваження не мають принципового характеру і не знижують в цілому науково-теоретичний рівень дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Ситник Г.В. «Фінансове планування на підприємствах торгівлі» є самостійним, цілісним і завершеним науковим дослідженням, яке виконано на достатньо високому науковому рівні, і містить нові теоретичні узагальнення та науково-методичні підходи до вирішення актуальної наукової проблеми, що виражається в формуванні

обробки інформації були задіяні сучасні інформаційні технології та програмне забезпечення.

Дисертантом отримані результати, що містять елементи наукової новизни. Їх можна вважати вагомим науковим внеском в теорію і практику фінансового планування на підприємстві. Зокрема до найбільш значимих здобутків можна віднести наступні наукові положення:

- вперше сформульовано періодизацію генезису теорії фінансового планування на основі ідентифікованих складових її теоретичної бази, комплексний вплив яких обумовлював розвиток теорії фінансового планування;

- вперше обґрунтовано методологічні основи побудови процесно-орієнтованого фінансового планування, яке охоплює усі його рівні і сприяє зростанню цінності підприємства торгівлі шляхом раціоналізації його бізнес-моделі;

- сформульовано систему чинників збалансованого фінансового розвитку підприємства, що дозволяє на практиці забезпечувати важливі орієнтири стратегічного фінансового планування;

- запропоновано авторський концептуальний підхід до узгодження фінансових цілей підприємства торгівлі, в межах якого виявляються типи та масштаби конфліктів, методи їх корегування та узагальнення;

- отримала подальший розвиток теорія фінансового планування підприємства в частині формування її термінологічного апарату, видів фінансового планування, фінансових планів та планових фінансових показників, що сприятиме поглибленню теоретичних основ фінансового планування та планових фінансових розрахунків у практичній площині;

- удосконалено методологічні підходи до стратегічного та поточного фінансового планування, які відповідають принципам ціннісно-орієнтованого, процесного, ризик-орієнтованого управління.

Достовірність результатів дослідження підтверджено їх широкою апробацією і схваленням на 45 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, форумах, симпозіумах, які відбулись впродовж 2011-2014 рр. в Україні та за її межами.

Положення кандидатської дисертації Ситник Г.В., захищеної за спеціальністю 08.07.05 – Економіка торгівлі та послуг за темою «Управління грошовими потоками торговельного підприємства», не знайшли застосування в дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Значення результатів дослідження для науки і практики. Сформульовані у дисертаційній роботі положення та висновки розвивають теоретичні основи, розширяють межі пізнання фінансового планування на підприємстві і, відповідно, збагачують науку управління. В сукупності вони певною мірою вирішують наукову проблему ефективного фінансового управління підприємствами торгівлі.

Окремі практичні рекомендації, що містяться в дисертації, впроваджені в практику роботи підприємств торгівлі: ТОВ «Континент-Торг» (довідка № 0414 від 4.03.2014), ТОВ «Торговий центр «Континент»» (довідка № 1514 від

стейхолдерського підходу (с. 238-239). Доведено, що збалансований фінансовий розвиток є необхідною умовою зростання цінності для усіх стейхолдерів, запропоновано науково обґрунтовану автором систему чинників та критеріїв збалансованого фінансового розвитку підприємства торгівлі (с.247-249), які виступатимуть важливими орієнтирами у розробленні фінансового плану підприємств торгівлі.

Цінним науковим здобутком, на наш погляд, як з теоретичної так і з практичної точки зору є запропонований дисертантом концептуальний підхід до взаємоузгодження фінансових цілей підприємства торгівлі, який передбачає оцінювання типів та масштабів конфліктів, їх корегування (с.275-280), та забезпечує важливу основу для розроблення стратегічного фінансового плану підприємства торгівлі.

У дисертаційній роботі з достатньою глибиною розроблено теоретико-методологічні засади стратегічного фінансового планування на основі інтеграції концепцій збалансованої системи показників, економічної доданої цінності та ризик-орієнтованого управління (с. 305-311). Це дозволяє з одного боку інтегрувати стратегічний фінансовий план в систему стратегічного управління підприємством торгівлі, а з іншого забезпечити його спрямованість на підвищення цінності підприємства за прийнятного рівня фінансових ризиків шляхом вдосконалення бізнес-процесів, збереження параметрів збалансованого фінансового розвитку. Запропонований підхід знаходить подальший розвиток у обґрунтованій бюджетно-адаптивній моделі поточного фінансового планування (с. 321-326), що дозволяє реалізовувати функцію фінансового планування на засадах ціннісно-орієнтованого, процесного та ризик-орієнтованого підходів на усіх рівнях управління.

Автором суттєво розвинуто та удосконалено методологічні підходи до планування доходів, активів, капіталу, грошових потоків підприємства торгівлі, тобто охоплено широке коло проблем, що розв'язуються в перебігу фінансового планування; сформульовано методологічні принципи побудови основних підсистем забезпечення процесу фінансового планування та оцінювання якості фінансових планів.

Таким чином, слід відзначити широке коло теоретичних та прикладних питань, що розв'язуються у дослідженні із належною глибиною та обґрунтованістю, що надає роботі комплексний та завершений характер.

Достовірність і новизна отриманих результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження є достатньо достовірними. Вони базуються на фундаментальних положеннях економічної теорії, теорії фірми, менеджменту, стратегічного управління, планування, монографічної літератури з профілю дисертації. Дисертантом опрацьовано також законодавчі та нормативно-правові акти, офіційні матеріали центральних органів державного управління.

Аналітичною базою слугували дані статистичної звітності, електронні та інформаційно-аналітичні матеріали, спеціальні обстеження автора.

У процесі дослідження дисертантом використовувалися як загальнонаукові, так і спеціальні методи економічного дослідження. Для

теоретичних, методологічних та методичних основ фінансового планування на підприємствах торгівлі.

Опубліковані роботи та автореферат відображають основні положення дисертаційного дослідження.

Дисертаційна робота відповідає вимогам, визначенним у пп. 9, 10, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567), а її автор – Ситник Ганна Вікторівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

д.е.н., професор, завідувач кафедри
прикладної економіки та
інформаційних систем
Харківського державного університету
Харчування та торгівлі

В.А. Гросул

ГРОСУЛ В.А.
20.07.2013 р.